

VASILE ALECSANDRI ÎN TINEREȚE

Radu MOȚOC,
Făgăraș

Abstract

The author Radu Moțoc brings to the fore the young years of the classic writer Vasile Alecsandri (1821-1890). V. Alecsandri was a poet, playwright, folklorist, politician, minister, diplomat, founding member of the Romanian Academy, creator of Romanian theater and dramatic literature in Romania, outstanding personality of Moldova and then of Romania throughout the century The 19th century.

Keywords: Vasile Alecsandri, Romanian writer, Romanian Literature, the years of the classical writer's youth.

Personalitatea lui Vasile Alecsandri este atât de complexă încât trebuie tratată în etape succesive, legate de anumite evenimente și personalități din lumea politică și culturală.

Aniversarea celor 195 de ani de la naștere este un bun prilej de a rememora ac-

tivitatea acestui boier moldovean, care a trăit în perioada zbuciumată de formare a României ca țară independentă.

Data de naștere a poetului a fost mult timp controversată:

- Într-un reportaj publicat în ziarul *Curentul* din 3 mai 1942, se afirmă ca dată 14 iunie 1818, pe baza mărturiei de mitrică a Mitropoliei Moldovei, dar și o însemnare a lui Alecsandri-tatăl, descoperită de Gh. Ungureanu. Se pare că este vorba de actul care a servit poetului să se înscrie la bacalaureat la Paris.

- Elena Rădulescu-Pogoneanu publică la Craiova în anul 1941 volumul *Viața lui Alecsandri*, unde (pag. 6-8) menționează ca dată a nașterii 14 iunie 1819, având la bază documentele privind școlarizarea și intrarea în rândul boierimii.

- Sever Zotta, remarcabil genealogist, propune cu argumente logice data de **21 iulie 1821** ca dată a nașterii poetului. Această dată apare în lucrarea *La centenarul lui Vasile Alecsandri* (pag. 3-7), care a fost publicată la Iași în anul 1921¹.

Rădăcinile genealogice ale lui Vasile Alecsandri sunt importante, pentru că ele reflectă o continuitate de atitudine și implicare sufletească moștenită de la părinți.

Tatăl lui Vasile Alecsandri a fost un boier isteț și harnic, a atras atenția marilor boieri din Moldova, care s-au bucurat de talentul lui administrativ, motiv pentru care l-au sprijinit în obținerea de slujbe înalte și ranguri boierești².

¹ Sacerdoțeanu, A. *Începuturile funcționărești ale lui Vasile Alecsandri*. București : Editura Fundației Culturale „Mihail Kogălniceanu”, 1942, pag. 1.

² Bogdan-Duică, Gh. *Vasile Alecsandri, povestea unei vieți*. București : Ed. Cultura Națională, 1926, pag. 5. Autorul, membru al Academiei

Pentru a exemplifica prețuirea de care se bucura Vasile Alecsandri-tatăl în rândul marilor boieri, este semnificativă propunerea de ridicare în rang boieresc făcută în ședința *Adunării obștești* din 3 martie 1837, care a fost tipărită în *Analele parlamentare* (vol. VII, pag. 773):

„Anaforaua *Adunării* către Prea Înălțatul Domn, nr. 14, din 3 martie 1837

Luându-se în privire neprihănitul haractir, patriotismul și ceea mai desăvârșită sârguință ce Domnul **Spătar Vasile Alecsandri**, mădulariul acestei *Adunări*, au dovedit nu numai în slujba de secretar al ei, cu care la sesiunea de acum este însărcinat și a fost de asemenea și în sesiunea trecută, dar și în alte deosebite slujbe în care *din cea mai crudă vârstă s-a aflat întrebuițat și mai ales în cei zece ani necurmați în slujba de sameș al Visteriei*, în această epocă atât pe vremea trecutei vremelnice rusești ocârmuire, cât și de la înființarea *Regulamentului Organic* și până acum, a încheiat toate îndatoririle în toată bună rânduială și fără niciun fel de prihănire, și în deosebi în slujba de mădular a *Extraordinarii Adunări* de revizie a Regulamentului și de asemenea în obișnuitele *Adunări* era în slujba de candidat la *Domnescu Divan* de la înființarea *Regulamentului* și până acum **fără nici o leafă**, și în diferite comisii deosebite. *Adunarea* ia îndrăzneala a recomanda la stăpâneasca luare aminte a *Înălțimii Voastre* asemenea zeloase și credincioase slujbe a pomenitului boier, supunându-vă a ei plecată rugămintă, ca să binevoți a le lua în băgare de seamă și altora la asemenea bune și principale urmări.

– A *Înălțimii Voastre* smerit rugătoriu – Veniamin Mitropolit al Moldovei
 – Melenie – Episcop de Roman
 – Răducanu Roset – Hatman
 – Alecu Mavrocordat – Postelnic

Române, profesor la Universitatea din Cluj, scrie acest text cu ocazia inaugurării mausoleului de la Mircești în anul 1926.

– Crupenschi – Vornic
 – Gheorghe Sturdza – postelnic
 – Catargiu – vornic
 – Ilie Kogălniceanu – Agă
 – Grigore Cuza – spătar etc.”¹

În același timp Alecsandri-tatăl s-a îngrijit și de propria lui avere: moșii, case și capital mobil, de care mai târziu a beneficiat din plin poetul.

Tatăl poetului avea un spirit progresist pentru perioada respectivă:

– Din punct de vedere **economic**, a îmbrățișat cu căldură posibilitatea navigației pe Prut. Referitor la acest subiect, Ioan Ionescu de la Brad avea să mărturisească în ziarul *Țăranul român* din 1862: „Osteneală multă și-au dat și răposatul Vasile Alecsandri pentru a coborî pe Prut grânele din Moldova de sus până la Galați.”

– Din punct de vedere **cultural**, a încurajat și a sprijinit tehnic înființarea teatrului din Iași. Casa pe care a construit-o și a locuit la Iași a devenit Muzeu al Teatrului.

– Din punct de vedere **politic**, a fost devotat față de Domn și accepta evoluția liberală a celor doi fi ai săi.²

Mama poetului, Elena Cozoni (1800-1842) din Târgu Ocna, era o femeie frumoasă, fire gingașă, spirit religios, care întreținea o viață de familie desăvârșită. Cu toate că a decedat la vârsta de 42 de ani, a reușit să transmită băieților și cu precădere poetului mult din firea ei. Educația aleasă primită de poet în familie, contrabalansa influența mediului celor care trăiau la curtea boierească:

– țigănușul Porojanu, care îl ajuta la înălțarea smeelor;
 – Gahița, care îl înflora, dar de la care asculta cu plăcere poveștile sale;
 – Didică lăutaru, de la care a primit câteva poezii, care mai târziu au fost incluse în colecția de poezii populare.

¹ Bogdan-Duică, Gh. Op. cit., pag. 6.

² Ibidem, pag. 6.

Se poate spune că mediul curții boierești nu l-a influențat în rău pe poet.

Este greu de intuit ce influență a putut avea tânărul Alecsandri de la Gherman Vida, un negustor călugărit cu origini maramureșene, care i-a fost dascăl în fragedă copilărie. Alegerea lui ca dascăl credem că a fost influențată de faptul că era autorul unei traduceri a gramaticii franceze, dar și proprietarul manuscriselor denumite *Cronicle lui Șincai*. În *Istoria școalelor*, vol. II, pag. 82, V.A. Urechia avea să precizeze faptul că Gherman Vida s-a gândit să tipărească aceste *Cronici* ale lui Șincai numai după anul 1837¹.

O primă întâlnire cu limba greacă credem că a fost o carte de citire tradusă în 1793, din *Magasin des enfants* al doamnei Leprince de Beaumont. Era o carte la modă, pe care au studiat-o și poeții Hrisoverghi și George Sion.

Dar contactul cu limba și istoria Franței o va descoperi Alecsandri la pensionul înființat de Cuénim, fost ofițer în armata lui Napoleon și devenit în Moldova educator cu vederi progresiste, pentru că permitea elevilor la pension să citească gazetele timpului. Contractul încheiat cu un părinte privind condițiile impuse la pension scot în evidență un program școlar care cuprindea învățarea gramaticii, retorica, geografia, istoria veche și nouă, aritmetica și științele morale, toate învățate în limbile franceză și germană. Contractul publicat de Gh. Bogdan-Duică merită a fi cunoscut pentru complexitate și anumite detalii care scot în evidență anumite caracteristici ale educației din secolul al XIX-lea. Originalul era scris cu litere chirilice:

„Contract

Mai jos iscălitul, Victor Kiuenem, profesor limbii franțuzești, m-am alcătuit cu D. Spătarul Constantin Burghel pentru pri-

cina de mai jos zisă, în curgere de un an de zile, începând de la 8 ghenar 1841 și până la 1842, iarăși ghenar 8, în chipul următor, adică:

1. Eu mă îndatorez a primi în pensioul meu pe fiii Dumniei Sale, Neculai și Constantin, ca să-i învăț trei limbi, franțuzește, nemțește și moldovenește, cuprinzând: gramatica, retorica, geografia, istoria veche și nouă, sfântă și firească, aritmetica și științele moralicești, aceste toate se vor paradosi în limba franceză (după puterea și înaintarea copiilor însă) limbile nemțească și moldovenească se vor paradosi de către dascălii ce vor veni la pensioul meu, priveghind pentru învățătura lor.

2. Eu mă mai îndatorez a hrăni pe copiii la masa mea, purtându-le de grijă pentru curățenie și spălat cum și pentru buna educație și sporirea lor.

3. Cărțile franțuzești, fără lexicoan însă, sunt în socoteala mea; iar acele nemțești și moldovenești, trebuincioasele straie, așternuturile și tacâmurile de masă, cuprinse în cuțite, furculițe și linguri de argint; douăsprezece șervete și două fețe de masă (care după ieșirea copilului vor rămâne la pension), Dumnealui are a le da copiilor.

4. Pentru toate acestea de mai sus pomenite, Dumnealui Spătarul are a-mi plăti 100 de galbeni blank pe an; urmând ca plata banilor înainte de fiecare șase luni pe jumătate.

5. Întâmplându-se (ferească Dumnezeu!) de a se îmbolnăvi copiii, câtă cheltuială se va face la doftor și la doftori pentru curarisire, Dumnealui are a-mi plăti fără cuvânt de împotrivire; și pentru alcătuire ce am făcut cu bună primire amândouă părțile, s-au făcut două asemenea contracte dându-se la o parte, cât și la alta.

Anul 1841, luna ghenar în ziua de 8

V. Cuénim, Agă (care iscălește cu litere latine).²

¹ Ibidem, pag. 7.

² Ibidem, pag. 8.

Vasile Alecsandri a fost intern la pensionul lui Cuénim în perioada anilor 1831-1834. Se cunoaște faptul că la examenul din aprilie 1831, când era în clasa a IV-a, s-a distins la gramatică, istoria naturii, geografie și mitologie. Trebuie precizat faptul că notarea claselor erau de la a VI-a spre I-a.

În ianuarie 1832, Vasile Alecsandri era tot în clasa a IV-a, unde l-a surprins întreprinderea cursurilor din cauza holerei. În toamna anului 1834, la reprezentarea teatrală organizată de pension la terminarea anului școlar, Alecsandri nu mai figurează printre protagoniști. El plecase la Paris în vara aceluiași an¹.

Era perioada când savura aventurile lui Robinson Crusoe, după cum mărturisește chiar el: „Mare înrâurire au exercitat asupra imaginației mele de copil întâmplările lui Robinson, povestite de frații Cuciuc (colegi de pension cu el).” Astfel, poezia a încolțit în sufletul de copil andru, care va vedea în curând Parisul în toată splendoarea lui.

Educatorul Cuénim era, în 1834, un bărbat de aproximativ de 50 de ani. Era perseverent cu elevii să învețe limba franceză, să citească curent literatura franceză potrivită vârstei lor, dar le solicita să țină și câte o cuvântare și chiar să joace în piese de teatru franțuzești. Din corespondența educatorului cu M. Kogălniceanu și chiar din amintirile lui Alecsandri reiese seriozitatea cu care acesta trata educația tinerilor moldoveni.

La Paris, Alecsandri a plecat împreună cu Nicolae Docan, Panait Radu și viitorul pictor Negulici, fiind însoțit de pedagogul grec Filip Furnaraki².

Putem bănuși ce impresie a făcut Parisul cu monumentele sale, străzile aliniate, frumos iluminate și viața socială civilizată asupra sufletului de copil venit din fundul Moldovei.

La Paris a tatonat mai multe specialități, după ce a absolvit bacalaureatul: medicina, dreptul, ingineria, pe care le-a părăsit, oprindu-se la studiile literare, care se potriveau cu sufletul său de poet.

Profesorul care l-a călăuzit spre aceste studii a fost Cotte, care l-a îndemnat să citească pe Homer, Virgil și Horațiu, dar și pe Bernardin de Saint-Pierre, J.-J. Rousseau și modernii: Chateaubriand, Lamartine și Hugo. Drept recunoștință, la moartea doamnei A. Th. Cotte, Vasile Alecsandri a scris versuri în limba franceză, care au uit, după cum mărturisește G. Bengescu.

În 1839, Vasile Alecsandri împreună cu Costache Negri și Nicolae Docan părăsesc capitala Franței, îndreptându-se spre Italia, unde vizitează: Genova, Florența, Roma și Veneția³.

După ce a făcut cunoștință cu a doua cultură romanică, avea să mărturisească în 1840: „Când va da Dumnezeu să avem și noi în Moldova un Raphael, un Michel-Ange, ale căror produceri minunate să poată atrage ochii și laudele națiilor asupra noastră?” Această mărturisire reflectă idealul de cultură națională, cu care Alecsandri se întorcea din Europa.

Revenit la Iași, Alecsandri vine în contact cu cele două grupări literare:

1) cercul literar din jurul lui Gh. Asachi, unde publică în gazeta *Albina românească* (1843): *Tătarul, Crai-nou și Suvenire din Italia*;

2) gruparea inițiată de Costache Negruzzi și Mihail Kogălniceanu, care au publicat *Dacia literară*, unde avea să apară lucrarea lui Alecsandri *Buchetiera din Florența* (1840)⁴.

Plin de energie și dornic să cunoască țara, face mai multe călătorii prin munți, sate și orașe, admirând natura și tradițiile populare. În luna iulie 1840 îl găsim timp de opt zile la Fălticeni și la Botoșani, în

¹ Ibidem, pag. 9.

² Ibidem, pag. 10.

³ Ibidem, pag. 11.

⁴ Ibidem, pag. 12.

luna decembrie. Din aceste călătorii au rezultat mai multe lucrări printre care: *O plimbare în munți* și celebrele *Doine*, din care, prin datarea fiecărei doine, se poate reconstitui traseul parcurs. *Doinele* au avut un mare succes fiind recitate în saloanele boierești din Iași precum era cel de la Alecu Balș, unde era nelipsit și Grigore Ghica, viitor Domn al Moldovei (1849-1853 și 1854-1856).

Doinele au fost publicate în calendare și într-o revistă (1844), care le-au răspândit în marea masă a cititorilor. Era perioada în care tinerimea română, venită de la studii din străinătate, încerca să introducă în țară

sentimentul de demnitate și idealul național.

Există o mărturie interesantă a unui corespondent din Iași al *Gazetei de Transilvania* din Brașov, unde apare în 1844 o listă impresionantă cu 31 de persoane importante din Moldova, cu funcții precum: vornici, logofeți, spătari, căminari, pârcălabi, comiși, **care protejau literatura națională**. Printre aceștia, amintim pe: Costache Sturdza, Costache Conachi, Scarlat Miclescu, Alecu Mavrocordat, Constantin Negruzzi, Costache Sion, Alecu Sturdza, Alecu Ghica, dar și pe Mihail Kogălniceanu și Vasile Alecsandri¹.

¹ Ibidem, pag. 14.

LEONARD TUCHILATU – UNUL DINTRE CEI MAI SUBTILI POEȚI ROMÂNI DIN BASARABIA

Tatiana MÎRZA,
bibliotecară, Filiala „O. Ghibu”

Abstract

The author describes the life and activity of the poet and prose writer Leonard Tuchilatu (1951-1975), born in the commune of Bursuceni, Sangerei district. The poet Leonard Tuchilatu will remain in Romanian literature a presence that left deep traces of his creation being truly one of the most subtle Romanian poets and thinkers. This can convince anyone who opens his books.

Keywords: Leonard Tuchilatu, poet, writer, Romanian literature.

Pe data de 10 noiembrie se împlinesc 65 de ani de la nașterea poetului și prozatorului Leonard Tuchilatu. S-a născut în 1951, într-o familie de intelectuali din s. Bursuceni, raionul Sângerei. A studiat între anii 1973-1975 la Institutul de Literatură „A.M. Gorki” din Moscova. S-a stins din viață la 4 noiembrie 1975.

Cu această ocazie la Biblioteca „O. Ghibu” a fost inaugurată o expoziție de carte *In memoriam Leonard Tuchilatu*, incluzând volumele și referințele critice care au apărut de-a lungul anilor.

Trecut prematur în lumea umbrelor, L. Tuchilatu este o prezență deosebită în literatura română, rămânând până astăzi o enigmă pentru cititorii săi. Pe lângă volumele de versuri, editate postum, în arhiva scriitorului, așa cum menționează cercetătorul Andrei Langa, au fost găsite și „un șir de însemnări critice și reflecții filosofice”, între care „descoperim o vie omogenitate”.

Din întreaga sa creație se întrevede o permanentă căutare întru perfecționarea limbajului, a formulei artistice a poeziilor și a prozei sale. Iată cum vede poetul menirea artei: „*Totdeauna arta a avut menirea de a rezolva lucruri nerezolvabile, de a ajunge la adevăr. Dacă biologiile caută în natură, eu vreau să aflu taina omului pentru a-*